

Exteriors i interiors d'Oriol Izquierdo i Carles Torner

Cara a cara entre Oriol Izquierdo, director de la Institució de les Lletres Catalanes, i Carles Torner, cap de l'àrea de Literatura i Pensament de l'Institut Ramon Llull

Oriol Izquierdo, director de la [Institució de les Lletres Catalanes](#), i [Carles Torner](#), cap de l'àrea de Literatura i Pensament de l' [Institut Ramon Llull](#), van néixer a Barcelona el 1963. Comparteixen generació i referents i són amics des d'abans dels vint anys. Si la trajectòria professional és ben diferent, també ha estat paral·lela i avui es complementa: exerceixen la política cultural en l'àmbit literari des de càrrecs de confiança de la Generalitat: Izquierdo en la promoció de la literatura catalana a l'interior, i Torner, a l'exterior. En la conversa que segueix, Izquierdo i Torner parlen dels seus referents generacionals; de la normalitat dins la anormalitat cultural; de la relació, difícil, entre política i cultura; de la societat perplexa...

Oriol Izquierdo es va formar els anys noranta com a editor a [Edicions Proa](#), llavors del [Grup Enciclopèdia Catalana](#). Abans, juntament amb [Jaume Subirana](#), ja havia iniciat projectes literaris com la Revista Magnètica 1991 (que es guarda a la [Biblioteca virtual Jaume Fuster](#) de VilaWeb). I a final dels vuitanta, amb Subirana i Josep-Anton Fernández, feia crítica literària al diari La Vanguardia sota el pseudònim [Joan Orja](#), nom amb el qual van publicar l'assaig 'Fahrenheit 212' (La Magrana, 1989). Després de Proa, Izquierdo ha passat per la [Universitat Ramon Llull](#), i, entre més coses, ha format part del jurat del [Premi Lletra d'Or](#). Des del febrer del 2007 és el director de la Institució de les Lletres Catalanes, entitat que depèn del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i que té per finalitat la promoció de la literatura i dels escriptors en llengua catalana a tot el país. Izquierdo es defineix com un lector i editor, i ara, des de fa pocs mesos, també és conegut com a poeta. Als quaranta-cinc anys ha publicat el seu primer poemari: '[Moments felços](#)' (Ed. 62). El 2004 va obrir el bloc '[Oi?](#)', un dels primers de MÉS VilaWeb.

En canvi, l'activisme i la trajectòria de Carles Torner se situen des del principi en l'àmbit de l'associacionisme i en la representació exterior de Catalunya, en organitzacions internacionals no governamentals. Va viure a París durant la segona meitat dels vuitanta, i s'hi va doctorar en ciències de l'educació, essent president del Moviment Internacional d'Estudiants Catòlics. El 1992 va tornar a Barcelona i va entrar a la Junta del [PEN Català](#). Durant deu anys va promoure a les Nacions Unides, en nom del [PEN internacional](#) i d'un centenar d'entitats més, la [Declaració Universal de Drets Lingüístics](#). Va ser membre del comitè executiu del PEN Internacional, en què va participar en la modificació dels estatuts de l'organització i es va centrar en la defensa dels escriptors perseguits i empresonats. La Guerra de Bòsnia i l'era Putin a Rússia han marcat el seu treball al PEN. Des del 2004 té un càrrec de confiança de l'Institut Ramon Llull com a cap de l'Àrea de Literatura i Pensament. La seva feina és la promoció de la literatura catalana a l'estranger (va dirigir el programa literari de la Fira de Frankfurt el 2007, que tenia la cultura catalana de convidada d'honor). Com a poeta es va estrenar l'any 1984 amb 'A la ciutat blanca', [Premi Amadeu Oller](#), i tot seguit va guanyar el [Premi Carles Riba](#) amb 'Als límits de la sal'. Amb 'Viure després', del 1998, va guanyar el Premi de la Crítica. El seu darrer poemari és '[La núvia d'Europa](#)' (Ed. 62). Coincidint amb el llibre, ha obert un [bloc del mateix nom](#).

Carles Torner: Tot comença els anys de l'adolescència, quan el Jaume Subirana i l'Oriol anaven junts a l'institut. Ells eren els de lletres, els poetes, ja escrivien, van guanyar un premi que convocava Seix Barral... Jo era amic d'ells, a través del Jaume Subirana. Però jo no escrivia en aquell moment ni m'imaginava que acabaria escrivint. I, és clar, quan em poso a fer poesia passo automàticament a formar part d'aquest grup.

—Quins referents compartíeu?

Oriol Izquierdo: Compartíem les xicotes... Érem amics primer de tot. I a partir d'aquí ens vam anar construint en paral·lel. I la solidesa d'aquesta relació ve del fet que no té cap mena de voluntat programàtica en aspectes culturals ni literaris, no hi ha necessàriament afinitats estètiques... Tot allò en què coincidim és perquè ho hem anat construint plegats. Com que ens hem fet junts i en paral·lel, en moltes coses hem acabat coincidint.

—Un referent comú és el mestratge de Jordi Sarsanedas?

CT: Sí, però a diferents nivells. Jo el vaig tenir de professor de francès a tota la secundària. Feia de mestre a l'escola Aula i va ser important, perquè ens portava poetes a classe: amb quinze anys vam conèixer en Joan Brossa i als setze, en Feliu Formosa... Això em va marcar molt. Després jo em vaig distanciar de tot això, perquè vaig viure a París uns quants anys. Però quan vaig tornar, el 1992, el Sarsanedas ja era un referent cultural i moral: en aquell moment li reconeixíem autoritat des de la presidència del PEN Català, del qual en Jaume Subirana i jo érem socis. Per mi, en Sarsanedas és un gran referent, no solament per la vàlua de la seva poesia i de la seva narrativa, sinó també per com exercia la projecció exterior dels escriptors catalans, amb tota normalitat. Era una evidència. Allò que jo constato al cap dels anys és que Sarsanedas m'és un exemple a l'hora de parlar de tu a tu amb escriptors de tot el món. Ell canviava de llengua amb tota normalitat, considerava que traduir i escriure anaven plegats...

OI: La meua relació amb en Sarsanedas segueix uns altres camins. El descobreixo com un referent del moviment cívic cultural català. Diria que el vaig conèixer arran d'un article que vaig escriure amb el Jaume Subirana a la revista Serra d'Or a mitjan anys vuitanta. I a partir d'aquí hi vaig tenir una relació, també com a editor. Perquè havia començat a treballar a Enciclopèdia Catalana, dins el segell

Proa, i m'interessava recuperar el Sarsanedas escriptor, que en aquell moment no era visible. En Sarsanedas havia fet un gruix important d'obra els anys cinquanta, fins a principi dels seixanta, i després s'havia dedicat sobretot a això que ara en diem 'activisme cultural', des de Serra d'Or, des del PEN, com a degà de la Institució de les Lletres Catalanes, i com a president de l'Ateneu Barcelonès. I l'obra va restar en segon terme. Aleshores, els últims anys vuitanta, Edicions 62 va recuperar la seva poesia i jo vaig recuperar la narrativa. I us asseguro que continuava essent un referent, no solament per la llengua que emprava sinó també per la mena de ficció que feia.

NORMALITAT CONTRA ANORMALITAT

—La voluntat de normalitat de la cultura catalana és una de les característiques de la vostra generació, que ja no és la generació de la transició?

OI: Em sembla que allò que hem provat sempre, i sense proposar-nos-ho, és d'actuar amb normalitat i naturalitat. De fet, quan vam començar, els anys vuitanta, aquelles aventures de reflexió cultural i de crítica cultural, com la Revista 1991 o la mateixa aventura de Joan Orja, un dels temes que apareixia una vegada i una altra era el de la normalitat. Aquest afany de normalitzar la nostra cultura i la nostra llengua. I ens vam trobar que la millor manera de ser normals era actuar amb normalitat. I amb això diria que vam continuar un cert mestratge, no únicament del Sarsanedas, sinó també del Triadú i dels Manent. En els anys més difícils, en Joan Triadú no va renunciar a fer allò que hauria fet en una situació de normalitat: publicar crítica sobre la literatura del moment en català. Nosaltres, quan ens posem a fer crítica a La Vanguardia ho fem en castellà sense ni adonar-nos-en, perquè, els anys vuitanta i noranta, aquesta tensió lingüística, si no eres molt militant, ja l'havies perduda. Després jo diria que l'hem anat recuperant. Publicar a La Vanguardia llavors era un somni i un desig i ho feies en castellà, perquè no ho podies fer d'una altra manera. En canvi, en Triadú sense renunciar a escriure en català, aconsegueix de ser un nom de referència. I per què? Crec que perquè pensa la realitat cultural i es mira les obres literàries com a crític, prescindint del context. Ho fa amb una mena de contradicció en els termes: com que estem tan malament actuarem com si estiguéssim molt bé. La cosa més reivindicativa és no renunciar a ser normals. I per nosaltres crec que el nucli ideològic és aquest: la millor manera de fer-nos sentir i de fer-nos veure, sense demanar perdó i sense complexos, és d'actuar desacomplexadament. No demanar permís, no demanar perdó, ser-hi, simplement.

—Tant a dintre com a fora?

OI: Tant a dintre com a fora, perquè no sempre a dintre és més fàcil que a fora.

CT: I a fora, també amb aquest sentiment de ser hereus, que deia l'Oriol. Per exemple, jo admirava en Marià Manent com a poeta i el coneixia de prop perquè anàvem a la mateixa parròquia. Jo tenia disset anys i ell era un vell venerable. I quan vaig guanyar el Premi Carles Riba li vaig demanar que em fes el pròleg del llibre. Ara, més enllà d'aquest fet personal, quan entro a la junta del PEN, en Manent m'és referent perquè juntament amb Carles Riba, amb Pompeu Fabra i amb tots els homenots de la primeria del PEN, van aconseguir que en plena normalitat el PEN Català fos reconegut com a tercera federació internacional, després de la federació anglesa i francesa. I molts anys després, quan represento els escriptors catalans al PEN Internacional, per mi aquesta feina va del tot lligada amb el fet que l'any 1935 en Marià Manent va ser elegit, com vaig ser-ho jo, membre del comitè executiu. Hi ha un fil directe, saltant els anys del franquisme, entre aquell nucli d'escriptors que van viure amb normalitat la dimensió europea, la dimensió internacional, i la nostra experiència.

UN PONT AMB LA CULTURA D'ABANS DE LA GUERRA

—La voluntat és de fer un pont amb la realitat cultural d'abans de la guerra...

CT: Jo crec que aquest pont hi és.

—Això és ser molt optimista.

OI: Hi és malgrat tots els trencaments, és clar.

CT: És un pont en construcció, ha ha ha. Però mira, l'altre dia vaig ser a les jornades sobre Joan Sales. És evident que 'Incerta glòria' és una novel·la extraordinària que encara no ha acabat de fer el seu camí. I això, per mi, reproduceix la història de com va ser construïda aquesta novel·la: primera redacció, segona redacció, censura, traducció al francès, traducció al castellà... Una novel·la que es va construir. I la recepció encara es troba en procés. I estic molt content que des de l'Institut Ramon Llull hàgim col·laborat a fer que la recepció a França hagi estat la que ha estat, i que això també fomenti una nova lectura d'en Sales aquí. Per tant, és evident que és un pont en construcció. Un altre exemple: el llibre del Julià Guillaumon, 'Un dia revolt', és extraordinari perquè fa emergir tot aquest continent que és l'exili català pertot arreu del món. Per tant, és una obra de pioner, la que ha fet.

OI: Fer emergir així la societat catalana a l'exili... Allò que és interessant de la mirada del Julià és que et permet de veure com tot allò que teníem aquí els anys trenta, aquella societat complexa, completa, contradictòria, vivíssima, va anar incrustant-se als llocs més remots, i en alguns casos va fer grans aportacions allà on va arrelar.

CREIENTS I PRACTICANTS?

—Un dels trets que també us caracteritza és que sou creients i practicants?

OI: No. Jo no sóc ni creient ni practicant. Ara, sí que és veritat que tinc en l'àmbit espiritual una marcada ambigüitat, ha ha ha. En Carles i en Jaume Subirana això ho comparteixen i suposo que, per aquest motiu, sovint quan s'ha parlat de nosaltres aquestes dades biogràfiques d'ells dos han pesat i m'han arrossegat a mi. La veritat, m'és igual, tampoc no m'acomplexa això.

—Per tant, la militància catòlica no és un tret que us defineixi a tots.

OI: No. Però deixa'm dir, fent un pas enrere, i per a esbossar dos temes més en relació amb la continuïtat malgrat la guerra. Vaig treballar durant molts anys i em vaig fer com a editor a Edicions Proa, una editorial fundada el 1928. I pesa molt aquesta història en la meua formació. Sento el fil temporal, que és viu malgrat la interrupció, la fractura indiscutible de la guerra. I ara sóc a la Institució de les Lletres Catalanes, que es va crear l'any 1937. I des de la Institució, més enllà de les qüestions més anecdòtiques (ara publiquem un bloc sobre l'exili dels escriptors fa setanta anys, per exemple), és molt interessant de veure com el discurs que hi havia en la preparació de la Institució els anys 1935-36-37 és molt pròxim al discurs que podem mantenir avui sobre la necessitat i la vigència de la Institució. Crec que l'escriptor, l'intel·lectual, que se sent nacionalment català té una posició davant aquestes necessitats molt similar avui a la de fa setanta anys. Tot i les diferències: avui, per exemple, pocs escriptors poden mantenir una vida políticament i literàriament activa. En canvi, això abans de la guerra era molt freqüent.

POLÍTICA I CULTURA

—Vosaltres que venint del món de la cultura ocupeu un càrrec polític, vinculat al govern de la Generalitat, com veieu aquest divorci progressiu que s'ha produït a Catalunya entre política i cultura, dos termes que s'han anat donant l'esquena?

OI: El nivell de compromís que va tenir Josep Carner a primers del segle XX és gaire diferent del que ha tingut ara, per exemple, Vicenç Villatoro? Potser trobaríem prou casos per a veure que compromís personal d'escriptors amb l'activitat política i la militància partidista es dona ara com es donava llavors. Jo diria que allò que ha canviat, sobretot, és la relació de la política amb la societat. I aquí posaria els escriptors al costat de la societat. S'ha creat una mena de divorci que fa que socialment no sigui ben vist de dedicar-se a la política. No sé si els anys trenta era així. Ho ignoro. Uns certs tòpics del profit que pots treure del càrrec són vigents avui. I després hi ha una altra cosa que es podria relacionar amb això, que diria que en general la classe intel·lectual, els escriptors, són dels grups socials que han viscut amb més intensitat la crisi de les ideologies dels anys noranta. Potser perquè el tòpic cultural era de ser progressista i d'esquerres. I en bona part allò que ha entrat en crisi és el progressisme i l'esquerranisme. I els escriptors com a col·lectiu no han acabat de sortir-ne, d'aquesta situació. I en aquest sentit, els escriptors catalans (probablement com la mateixa societat) no som prou sans. La discussió política entre els escriptors no és natural, espontània, pacífica i viva, és molt enverinada. Com ho és entre els polítics.

—Per què?

OI: Se m'escapa. Suposo que hi ha greuges molt relacionats amb l'evolució política d'aquests últims trenta anys, d'ençà de la recuperació de les institucions i de la creació d'uns grans blocs que han anat esdevenint gairebé irreconciliables.

CT: Jo em trobo en una posició que considero molt interessant i és la de tenir un càrrec de confiança política, però com a independent.

OI: Això ho compartim.

CT: I trobo que és una font de riquesa i pluralisme. Per mi, la gran dificultat és que ens costa molt de construir discursos complexos tant d'ordre polític com d'ordre cultural. I molt fàcilment el llenguatge amb què acabem parlant de les coses és un llenguatge molt poc matisat i molt poc capaç d'expressar allò que ens travessa amb una clau universal, que entri a formar part dels grans debats europeus, en relació amb la cultura. Per exemple, en la campanya per a elegir els representants al parlament europeu ens costarà molt que a Catalunya es parli dels grans qüestions que travessen Europa (com construir una unitat amb vint-i-set estats tan diversos; quina posició tenim davant Rússia; l'adopció d'una posició clara sobre el conflicte entre Israel i Palestina...). I per mi, el gran envit és com aconseguim que el discurs polític, però també el discurs cultural, arribi a intervenir-hi. Em preocupa molt, sobre la projecció internacional de Catalunya, que pel fet de la nostra situació de subordinació política no arribem a ser capaços d'articular un discurs en plena normalitat. I passa que acabem tenint preses de posició molt radicals, d'una gran virtut, però del tot desarrelades dels processos polítics, senzillament perquè no tenim la preocupació d'haver-hi d'intervenir. I aquí ens trobem amb un gran desafiament de país.

EL COMPROMÍS SOCIAL DE L'ESCRITOR

—Segons que dius, per tu és fonamental el compromís social i polític dels escriptors. Però no és una posició que defensin tots els escriptors.

CT: Fa quinze anys o setze, en un debat a Vilanova, on hi havia l'Obiols, el Puigvert, el Cercas, el Fonalleras..., vaig ser dels qui van parlar de compromís. I la majoria em deia: on vas a parar, això és una paraula de la generació anterior... Però jo continuo pensant que el compromís social, polític, cultural, és una font de producció de coneixement. Sentir-te implicat en situacions humanes, pròximes o no, fa que el pensament, la creació, tingui una virtut social important.

—Xavier Bru de Sala, el nou president del Consell de Cultura i de les Arts (i fa vint anys, director general de Promoció Cultural de la Generalitat), interrogat per VilaWeb sobre el divorci entre política i cultura, responia que política i cultura no han d'anar plegats, que allò va ser una anomalia del Romanticisme, i que el futur de la cultura és anar a força distància de la política.

OI: Tot allò que fem com a persones, també com a creadors, com a escriptors, ens compromet. I tot té conseqüències polítiques. Les nostres accions com a ciutadans tenen repercussió política. I el drama, el que em resulta més preocupant i més xocant, és que anem reforçant aquest divorci, com si la política pogués viure al marge de la vida dels ciutadans. En aquest sentit, jo no puc estar d'acord amb el Xavier.

CT: Jo quan parlo de compromís polític no parlo de compromís amb un partit polític. Jo crec que l'escriptor en el moment que escriu és una veu subjectiva, radicalment subjectiva, fora d'obediències de tota mena: religioses, polítiques... perquè ha d'aconseguir aquest espai de llibertat per a no estar al servei de ningú. Ara, aquesta veu subjectiva arrela en un context que té dimensions polítiques. Allò que em sembla paradoxal és aquesta mena de pudor tan estès que fa que no es pugui parlar de les implicacions polítiques de la realitat. Es pot parlar absolutament de tot, menys d'aquesta implicació amb la pròpia cultura, amb els pobres, amb la injustícia... A

mi, això m'afecta directament a l'hora de fer poesia. Per mi, la poesia és una formalització del llenguatge que neix de l'emoció, de l'experiència, de l'emoció artística, i també, de l'emoció ètica, per l'apassionament de certes realitats.

—Considereu que el nivell cultural del país és superior al nivell polític?

CT: Si em demanessis si algunes de les obres de la literatura catalana que s'escriuen avui són de primera línia, et diria que, sense cap mena de dubte, hi ha obres de narrativa, de poesia, d'assaig, que són d'un nivell perfectament europeu. O que una revista com L'espill es podria publicar perfectament a Ljubljana, Praga, Berlín, París. Ara, si em demanes pel discurs de la cultura, de la capacitat col·lectiva dels actors de la cultura de produir un discurs, a mi em sembla que no hi ha gran diferència entre el discurs general del món de la cultura i el del món de la política. Ens falta capacitat de propostes, de clarividència, de mobilització en tots dos àmbits.

OI: Hi ha una mena de distensió, com un amorfament, tant en un àmbit com en l'altre. Això no priva que no hi hagi grans veus individuals i una gran capacitat d'iniciativa a molts nivells. A un cert nivell hi ha tensió, vigor, però aquest vigor no construeix la piràmide. La piràmide és distesa.

—Compartiu la tesi dels sociòlegs, que la societat catalana és una societat perplexa?

OI: Sí, una perplexitat que es dóna en tots els ordres.

CT: Jo aquí sí que crec que cal una actitud militant d'esperança. En aquest país, en el debat sobre l'educació per exemple, hi ha veus molt sòlides. Hi ha llocs de debat molt interessants. Què falta perquè això engrani en una presa de consciència social? A mi, se m'escapa, però no abandono l'esperança que això es pugui esdevenir i es pugui esdevenir aviat. L'altre dia en Salvador Cardús parlava de l'efecte papallona analitzant el fenomen de la Nova Cançó.

—Els mitjans de comunicació també devem tenir-hi una part de responsabilitat...

OI: I que la realitat ha esdevingut molt més complexa que no fa cinquanta anys. Reflectir la multiplicitat és molt difícil, i copsar allò que poden ser fenòmens generals que poden ajudar a crear cohesió també és molt difícil. I diria que els mitjans de comunicació o han perdut el sentit de compromís, que és una feina seva, o potser ja no poden fer-la.

LA XARXA, UN SIGNE DE VITALITAT DEL PAÍS

—La irrupció d'internet transforma ràpidament la manera de relacionar-nos i la manera de viure. Tots dos teniu un bloc. La xarxa és ineludible avui?

CT: I no solament ineludible. Ja que parlem de signes importants de la vitalitat del país, aquest n'és un.

OI: La xarxa és una part de la realitat. Una part de les coses que ens passen, ens passen a la xarxa.

CT: I la xarxa ens dóna un espai de normalitat cultural que seria molt difícil d'aconseguir per uns altres mitjans. Perquè hi ha hagut aquest esforç enorme de molta gent perquè sigui així. S'hi entra sense haver de passar per totes aquestes estructures que et recorden contínuament que som una cultura subordinada.

Montserrat Serra

26 febrer 2009

Una notícia de VilaWeb.cat

Edició GENERAL

<http://www.vilaweb.cat>

[Enllaç permanent](#)